

บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตา
กับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551*

THE INTEGRATE THE BUDDHIST TEACHINGS THAT APPEAR IN THE
SANDONTA TRADITION WITH SCHOOL CURRICULUM, SOCIAL
STUDIES, RELIGION, AND CULTURE SUBJECT GROUP ACCORDING
TO BASIC EDUCATION CORE CURRICULUM B.E.2008

ศศิวิมล กาหลง

Sasiwimol Kalong

สถาบันวิจัยและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Institute for the Research and Promotion of Arts and Culture, Phetchaburi Rajabhat University

วิภาวดี เผือกบัวขาว

Wipavanee Phueakbuakhao

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

ยโสธรา ศิริภาพระภากร

Yasothara Siriphaprapagon

สำนักงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุรินทร์ แห่งที่ 2, ชมรมนักวิชาการอิสระเพื่อการ
สร้างสรรค์สังคมทั้งในและต่างประเทศ

Office of the Surin Provincial Meditation Center No. 2, Independent Academic Club for Social
Creation both domestically and internationally

สาโรช เผือกบัวขาว

Saroj Phueakbuakhao

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

พนิต ศรีประดิษฐ์

Panit Sripradit

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Faculty of Education, Surindra Rajabhat University, Surin, Thailand

* Received 7 August 2024; Revised 20 November 2024; Accepted 11 December 2024

สุริยา คลังฤทธิ์

Suriya Klangrit

นักวิจัยอิสระ บ้านศาลาสამัคคี อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์

Independent academic, Ban Sala Samakkhi, Sangkha District, Surin Province

E-mail: yasotharar.s@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของประเพณีแซนโง้นตาและคำสอนทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อบูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโง้นตากับหลักสูตรสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือ 1) การศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ พระไตรปิฎกและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา, ครูผู้สอน, นักวิชาการ, ศึกษานิเทศก์ และนักเรียนในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ประเพณีแซนโง้นตา โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะจงและนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่าประเพณีแซนโง้นตามีรากฐานจากความเชื่อเรื่องอำนาจลึกลับของวิญญาณบรรพบุรุษ โดยมีพิธีกรรม เช่น การเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษและการทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตาย คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโง้นตา ได้แก่ 1) การอุทิศส่วนบุญและการปฏิบัติศีลภาวนา 2) การบูชาคุณงามความดีของบรรพบุรุษ 3) การกระทำความดีเช่นสรวงบูชา 4) การแสดงความกตัญญูต่อบุพการี และ 5) การแบ่งปันและสังคหวัตถุเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การบูรณาการคำสอนเหล่านี้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้รับทักษะในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเกิดความเข้าใจในคุณค่าของประเพณีแซนโง้นตา ผ่านการร่วมกิจกรรมและการบูรณาการเข้ากับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำสำคัญ: บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนา, ประเพณีแซนโง้นตา, หลักสูตรสถานศึกษา, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

This research aims to: 1) study the history and Buddhist teachings related to the San Don Ta tradition in Surin Province; and 2) integrate Buddhist teachings found in the San Don Ta tradition into the Social Studies, Religion, and Culture curriculum in accordance with the 2008 Basic Education Core Curriculum. The research process comprises two main steps: 1) a document

study, including the Tipitaka, academic texts on Buddhism, and relevant research; and 2) fieldwork, involving interviews with key stakeholders, such as school administrators, social studies department heads, teachers, academic scholars, supervisors, and students from schools incorporating San Don Ta into their curriculum. The interviews were conducted using a purposive sampling method, and the data were analyzed descriptively. The findings reveal that the San Don Ta tradition is rooted in beliefs about the mystical power of ancestral spirits. Ritual practices include offerings to ancestors, ceremonies to appease spirits, and merit-making at temples for the deceased. Buddhist teachings observed in the San Don Ta tradition include: 1) dedicating merit and observing precepts; 2) honoring and remembering the virtues of ancestors; 3) performing rituals appropriately; 4) practicing gratitude and reciprocity; and 5) adhering to the principles of sangahavatthu (the bases of social solidarity), which promote sharing and mutual support within families and communities. Integrating these teachings into educational curricula provides students with practical skills for daily life and fosters an appreciation for local traditions. Through participation in activities and curriculum integration, students gain a deeper understanding of the San Don Ta tradition's values, encouraging a sense of cultural awareness and respect for their heritage in alignment with the core principles of the Basic Education Curriculum.

Keywords: Integration of Buddhist teachings, Sandonta tradition, Educational institution curriculum, According to the basic education core curriculum

บทนำ

ประเพณีสารท “โฉนตา” ของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์ยังคงมีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจวบจนมาถึงปัจจุบันนี้ ด้วยสาเหตุหลักๆ คือ ได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อในเรื่องการบูชาเทพเจ้าและการบูชาบรรพบุรุษของศาสนาพราหมณ์ ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อเรื่องการบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา และได้รับคติความเชื่อโบราณที่เกี่ยวกับอำนาจการให้คุณและโทษของผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ในคติความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรเมื่อถึงช่วงเทศกาลสารทเดือนสิบ มีความเชื่อว่าประตูนรกจะเปิด หมู่วิญญานบรรพบุรุษ ผี เปรตจะเดินทางมาสู่โลกมนุษย์เพื่อมาหาหมู่เครือญาติของ

ตนเอง เพื่อมาขอส่วนบุญ จากญาติพี่น้องของตน ชาวไทยเขมรจึงต้องมีการทำพิธีกรรมในการที่จะทำการบูชา บวงสรวงสังเวย โดยมีการจัดทำอาหาร ขนมข้าวต้ม เพื่อต้อนรับวิญญาณบรรพบุรุษเหล่านั้น การประกอบพิธีดังกล่าวเมื่อถึงรุ่งเช้าของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ก็จะนำข้าวปลาอาหาร ขนมข้าวต้ม ไปทำบุญที่วัด เพื่อถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ที่วัด เพื่ออุทิศส่วนบุญให้ผีบรรพบุรุษเดินทางมาจากยมโลกได้ 15 วัน หลังจากนั้นต้องกลับไปปรับกรรมในยมโลกตามเดิม ในการประกอบพิธีสารทของชาวสุรินทร์นั้นมีระยะเวลาการทำบุญ 2 ช่วง ดังนี้

1) ช่วงสารทเล็ก (เบญจตูล) ประกอบพิธี วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 2) ช่วงสารทใหญ่ นับไปอีก 14 วัน นับจาก วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 ถึง วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันสารทใหญ่ (เบญจทม) ช่วงระยะเวลานี้จะมีการประกอบพิธีสารทเดือนสิบ มีความเชื่อกันว่า สัตว์นรก จะถูกปลดปล่อยให้มารับส่วนบุญจากญาติพี่น้อง เปรตจะเดินทางมาเยี่ยมญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ สาเหตุที่ต้องเตรียมตัวทำบุญตั้งแต่วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เพราะเชื่อกันว่า ผีบรรพบุรุษถูกปล่อยมาตั้งแต่ช่วงสารทเล็ก และเดินทางมาไกลเกิดความเหน็ดเหนื่อย หิวกระหาย เมื่อมาถึงก็จะอยู่ที่วัดรอคอยว่าญาติหรือลูกหลาน จะมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้หรือไม่ ตอนนี้องหากญาติหรือลูกหลานมาทำบุญให้ผีบรรพบุรุษก็จะดีใจ และจะได้รับผลบุญจากที่ได้มีการทำบุญอุทิศให้ ก็จะอวยพรให้ญาติหรือลูกหลานมีความสุขความเจริญ นอกจากจะเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนบุญให้บรรพบุรุษแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึง ความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ ความรัก ความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัวเครือญาติ จนถึงการสร้างสามัคคีของคนในชุมชน ด้วย (ชมรมรักษโหราศาสตร์ภาคพิธีกรรมบุรีรัมย์, 2554) ทางคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวถึงลักษณะความเชื่อที่เป็นจุดเริ่มต้นและพัฒนาการของพิธีสารทว่า มีมูลเหตุมาจากความเชื่อของมนุษย์ในยุคแรก ซึ่งในยุคนั้นพวกเขามีความเชื่อกันว่า บาบนั้นเกิดจากการทำผิดศีลธรรม ดังปรากฏในสมัยหนึ่ง เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประทับอยู่ที่ปราสาทของนางวิสาขาไมครมาตา ในบุพพาราม เขตกรุงสาวัตถี สมัยนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตอบปัญหาของสามเณรชื่อว่าเสฏฐะ และสามเณรชื่อว่าทวาทะ ความว่า “เพราะสัตว์ทั้งหลาย พากันลอยบาปอกุศลธรรมทิ้งไป คำแรกว่า “พราหมณ์” จึงเกิดขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และทรงอธิบายผลของกรรมที่มีต่อวาระต่างๆ ว่า “วาเสฏฐะและการทวาทะ แมกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร สมณะ ผู้ประพฤติกาย ทุจริต วาจาทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต มีความเห็นผิด และชักชวนผู้อื่น ให้ทำกรรมตามความเห็นผิด เพราะการชักชวนผู้อื่น ให้ทำกรรมตามความเห็นผิดนั้น เป็นเหตุให้หลังจากตายแล้ว จะไปเกิดใน อบาย ทุกคติ วินิบาต นรก แมกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร สมณะ ผู้ประพฤติกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต มีความเห็นชอบ และชักชวนผู้อื่นให้ทำกรรม ตามความเห็นชอบ เพราะการชักชวนผู้อื่นให้

ทำกรรม ตามความเห็นชอบนั้นหลักจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ครั้นมนุษย์ในยุคแรก เกิดความเชื่อเรื่องบุญบาปและเรื่องของความดี ความชั่วแล้ว จึงพากันออกบวชเพื่อบำเพ็ญ สมาธิ ฌาน แสวงหาความบริสุทธิ์ให้กับชีวิต ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้เอง จึงเกิดพราหมณ์ในยุคนั้นสมัยนั้น ตั้งแต่โบราณมากระทั่งถึงในปัจจุบันนี้ คติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ ก็ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอินเดียมาก ชาวฮินดูในประเทศอินเดีย เชื่อกันว่าร่างกายมนุษย์ เมื่อดับขันธจากโลกนี้แล้ว ร่างกายย่อมสลายไป คงเหลือไว้แต่ส่วนที่เป็นนามธรรม ที่เรียกว่าวิญญาณ เทียบวนเวียนอยู่ตามสถานที่ ที่ตนเคยอาศัยอยู่ เพราะวิญญาณไม่สามารถเดินทางไปสู่ปรโลกได้ ด้วยเหตุนี้ญาติจึงต้องประกอบพิธีบูชาข้าวบิณฑหรือก้อนข้าวสังเวกแก่ดวงวิญญาณของผู้ตาย เพื่อให้วิญญาณมีกำลังพอที่จะเดินทางไปถึงปรโลกได้ (สุเมธเมธาวิทยาภูล, 2532) การประกอบพิธีดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะความเชื่อเรื่อง การบูชา มีลักษณะตามคติทางพระพุทธศาสนา คือ อามิสบูชาและปฏิบัติบูชา ความเชื่อดังกล่าวนี้เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ พระองค์ตรัสสอนโมทนาแก่สุนัขและวัสสการะ ผู้เป็นมหาอำมาตย์แห่งรัฐมคร ตามพระบาลีว่า “บัณฑิตอยู่ในที่ใดครั้งเลี้ยงดูท่านผู้มีศีล ผู้สำรวมประพฤติพรหมจรรย์ในที่ที่ตนอยู่นั้น พึงอุทิศทักษิณา คือ การอุทิศส่วนบุญส่วนกุศล ให้แก่เหล่าทวยเทพ ผู้สถิตอยู่ในที่นั้น ทวยเทพเหล่านั้นอันเขาบูชาแล้วย่อมบูชาตอบอันเขานับถือแล้วย่อมนับถือตอบจากนั้นย่อมอนุเคราะห์บัณฑิตนั้น เป็นการตอบแทน ดุจมารดาอนุเคราะห์บุตรผู้เกิดแต่อก ดังนั้น ผู้ที่ทวยเทพอนุเคราะห์แล้ว ย่อมพบเห็นแต่สิ่งเจริญทุกเมื่อ” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในการอุทิศทักษิณาด้วยการบูชานี้ ไม่ได้เจาะจงเฉพาะบรรพบุรุษของตนที่ล่วงไปแล้วเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงทวยเทพที่คอยดูแลปกป้องชีวิตของตนด้วย ด้วยปัจจัยนี้ลัทธิความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ จึงยังมีการทำพิธีบูชาบรรพบุรุษอย่างมากมาย และยังส่งผลทางด้านความเชื่อนี้มาถึงพระพุทธศาสนาอย่างแพร่หลายไปในที่ต่างๆ รวมมาถึงประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษา บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฎนตากับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เข้าเป็นหลักสูตรในสถานศึกษาเพื่อให้ชุมชนชาวสุรินทร์ได้ตระหนักถึงคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรม ที่บรรพบุรุษได้รักษาและสืบทอดกระทั่งมาถึงปัจจุบันซึ่งวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวนี้ได้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่มีความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ในประเพณีสารทโฎนตา ที่มีคุณค่าและสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ให้สอดคล้องกับคติความเชื่อ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อันแน่นแฟ้น ระหว่างบุคคลในครอบครัว เครือญาติ โดยมีคติความเชื่อ ประเพณีทางพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ อันเป็นสายสัมพันธ์อันดีงามนี้ตลอดไป

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับดังกล่าวจึงสนใจทำวิจัยในเรื่องนี้ ด้วยเห็นว่าประเพณี สารทโศกนา เป็นประเพณีที่สมควรอนุรักษ์ รักษา และสืบทอด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ประจักษ์ และเห็นคุณค่าจึงสมควรบูรณาการเข้าเป็นหลักสูตรในสถานศึกษาในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่น เมืองสุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาแก่คนรุ่นใหม่และสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจใน ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ดังกล่าวได้อย่างลงตัวและเข้าใจเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสำคัญ และสมควรส่งเสริมให้มีการสืบทอดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาประเพณีแซนโหม่งและคำสอนทางพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อบูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม่งกับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาและประเพณี คติความเชื่อที่ปรากฏในประเพณีโหม่ง จังหวัดสุรินทร์ กับแนวทางบูรณาการประเพณีแซนโหม่งกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในสถานศึกษาท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ โดยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษากำเนิดและพัฒนาการของพิธีกรรม จากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถาและหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ปี 2551 และคัมภีร์ทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา งานเขียน ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ หนังสือ บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาคำสอนที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม่งที่ผสมผสานทั้งความเชื่อ และพิธีกรรม โดยศึกษาจาก หนังสือ บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการคตินิยมที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม่งเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ให้เข้ากับสถานศึกษาในด้าน ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม่งกับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา

ผลงานทางวิชาการและเป็นการวิจัยภาคสนามโดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว นำมาวิเคราะห์ประกอบสารนิพนธ์ซึ่งมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ขั้นการสร้างเครื่องมือวิจัยหลังผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบพิจารณาเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล
2. ขั้นตอนศึกษาข้อมูล ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาตลอดถึงพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง
3. กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มเป้าหมายจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ที่	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	จำนวน/ คน
1	ผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน 1 ท่าน
2	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	จำนวน 1 ท่าน
3	ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	จำนวน 5 ท่าน
4	นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนประเพณีแซนโฌนตา	จำนวน 20 คน
5	นักวิชาการ หรือ ศึกษานิเทศก์	จำนวน 2 ท่าน
	รวมทั้งสิ้น	จำนวน 29 คน

รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน 29 คน ในการได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้มาโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิชาการ ตำราที่เกี่ยวข้อง เช่น ศึกษาจากเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์ ความเชื่อเรื่องการบูชาผีในจังหวัดสุรินทร์ องค์ประกอบพิธีกรรม ประเพณีสารทเดือนสิบ จุดหมายของประเพณีแซนโฌนตา และการอนุรักษ์พิธีกรรมสารทโฌนตาในจังหวัดสุรินทร์
2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน 2551 หลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาและพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ วิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

3. ขึ้นบูรณาการ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ประเพณีแซนโฎนตา และหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน 2551 นำมาบูรณาการให้เข้ากับหลักสูตรของท้องถิ่นสถานศึกษาจังหวัดสุรินทร์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฎนตาของจังหวัดสุรินทร์

2. ทำให้ได้ข้อสังเกตแนวทางการบูรณาการประเพณีแซนโฎนตาเข้ากับหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในสถานศึกษาจังหวัดสุรินทร์

3. นำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลศึกษาทางพระพุทธศาสนาและการศึกษาคำสอนที่ได้จากประเพณีแซนโฎนตาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย

1. ประเพณีสารทโฎนตาในท้องถิ่นสุรินทร์

ประเพณีสารทโฎนตาของท้องถิ่นเมืองสุรินทร์ คือประเพณีที่มีการสืบทอดมาจากสมัยบรรพบุรุษ ที่มีแนวคิด ความเชื่อ และ พิธีกรรม ที่สอดแทรกอยู่ในประเพณีสารทโฎนตานี้ด้วย เพื่อให้บรรลุจุดหมายตามที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน ดังนั้นในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีสารทโฎนตา ที่ปรากฏในท้องถิ่นเมืองสุรินทร์นี้ มีดังนี้

เป็นพิธีกรรมร่วมของกลุ่มคนที่ทำพร้อมกันทุกเรือนในระยะเวลาที่กำหนดไว้ตรงกันคือ ประเพณีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่เรียกว่า “แซนโฎนตา” ประเพณีดังกล่าวนี้เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นหมุนเวียนเป็นประจำทุกปี เป็นกิจกรรมในระบบเครือญาติสายตระกูลพี่น้องปู่ย่า ตายายเดียวกัน วงศาคุณญาติสืบสายโลหิตและญาติเกี่ยวดองที่เรียกว่า “บองป๋ोनหรือญ่ียด” ที่มาทำพิธีกรรมเซ่นไหว้ร่วมกันผู้เข้าร่วมประกอบพิธีกรรมในระดับนี้จะประกอบด้วย สมาชิกของครอบครัวหลายๆ ครอบครัวที่นับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน และในระดับชุมชนนั้นจะประกอบพิธีกรรมที่วัดประจำหมู่บ้าน จะมีผู้อาวุโสเป็นผู้นำในการประกอบพิธี และผู้รู้ในการประกอบพิธีกรรมนี้ด้วย เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ มักคทา ยก พระสงฆ์ ครู เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมสิ่งของที่ใช้ในการเซ่นไหว้ประกอบด้วยเครื่องบูชา เครื่องเซ่นไหว้ซึ่งหาได้ตามท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีก๋องข้าวบายเบนต์ เพื่อจะใช้ไว้สำหรับบูชาพระแม่โพสพ ข้าวของ ปลา ไก่ เป็ด เครื่องนุ่งห่ม และเตรียมสถานที่ในการประกอบพิธี เช่น สถานที่บริเวณบ้านเรือน ที่โล่งกว้าง แต่ต้องเป็นบ้านที่เป็นต้นตระกูล เป็นต้น วันเวลาในการประกอบพิธีกรรมจะตรงกับวันแรม 14-15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี

พิธีกรรมแซนโฎนตา กับวิถีชีวิตชาวไทยเชื้อสายเขมรจะมีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกับทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ไม่ว่าจะประกอบกิจการใดๆ จะต้องมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษเสมอ ด้านคติความเชื่อจะมีความเชื่อในเรื่องผีบรรพบุรุษ ชาวบ้านเชื่อว่าผีโฎนตาเป็นผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณหรือให้โทษได้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนโฎนตา ก็จะถูกส่งคมลงโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู ว่าคนที่อกตัญญูจะประสบความล้มเหลวในชีวิตหาความสุขความเจริญ และนอกจากนี้ยังเชื่อว่าและเชื่อผีโฎนตานั่นจะดลบันดาล ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ทางเกษตรกรรม ได้อาศัยความเชื่อในการนับถือผีบรรพบุรุษเดียวกัน เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในชุมชน ทำให้คนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรม ก่อให้เกิดความรักสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (สีมา อนุรักษ์, ม.ป.ป.)

1.1 ประเพณีสารทโฎนตา พิธีสารทเดือนสิบ เรียกว่าแซนโฎนตา มีจุดเริ่มต้นและพัฒนาการจากคติความเชื่อ ที่สืบเนื่องกันมาหลายชั่วอายุคน ด้วยสาเหตุหลัก คือ “เนื่องจากชาวอีสานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรมเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก ชาวอีสานจึงต้องเซ่นไหว้ผีต่างๆ และเทวดาเพื่อป้องกันไม่ให้บุคคลในครัวเรือนเจ็บป่วยหรือตกทุกข์ได้ยาก ตลอดจนป้องกันไม่ให้ข้าวกล้าในนาเกิดภัยพิบัติถึงเสียหาย และเมื่อจะกระทำการใดๆ ก็มักนิยมบนบานบวงสรวงต่อผีสารทเทวดา เป็นต้นว่า เมื่อผืนดินแห้งแล้งพืชพันธุ์ธัญญาหารเหี่ยวแห้ง ไม่อุดมสมบูรณ์ หรือ ข้าวกล้าในนาขาดน้ำ หลักจากการประกอบพิธีกรรมบูชา บวงสรวง เซ่นไหว้เลี้ยงดูแก่เหล่าผีสารทเทวดาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำทุกฤดูกาลแล้ว กลับเกิดความสุขไปทั่วบุคคลที่เจ็บป่วยอยู่ก็หายเป็นปกติ ข้าวกล้าในนาก็อุดมสมบูรณ์ และเป็นเช่นนั้นจนครบรอบปี อีกวาระหนึ่งความเชื่อถือศรัทธาที่มีอยู่เดิมก็ดูจะหนักแน่นยิ่งขึ้น” (สุเมธ คงสวัสดิ์, 2531) อาจจะเกิดจากพัฒนาการมาจากบ่อเกิดความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษด้วยจะมีพิธีกรรมเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษนั้นชาวไทยเชื้อสายเขมรสุรินทร์โดยส่วนใหญ่ มักสร้างศาลให้ท่านอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน สร้างขึ้นเป็นกระท่อมไม้ ภายในจะสลักไม้เป็นรูปปู่ ตา ยาย แทนตัวท่าน อันเป็นรูปเคารพ การเซ่นไหว้บูชาผีของชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดสุรินทร์เรียกว่า “แซนคมอจ” (เซ่นไหว้ผี) เป็นพิธีกรรมเพื่อการเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เมื่อลูกหลานยังระลึกถึงอยู่ก็จะประกอบพิธีกรรมแซนคมอจขึ้นเพื่อบอกกล่าว อันเป็นการแสดงความเคารพด้วย

ชาวไทยเชื้อสายเขมรสุรินทร์ มีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษจะมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตเพราะว่าเมื่อมีการจัดงานต่างๆ หรือมีการเดินทางไกลไปต่างแดน จะมีพิธีกรรมเซ่นไหว้บอกกล่าวผีบรรพบุรุษให้คุ้มครองรักษาและปลอดภัย เหตุนี้เองความเชื่อเรื่องผีต่างๆ ของชาวไทยเชื้อสายเขมรจังหวัดสุรินทร์เชื่อกันว่าผีบรรพบุรุษนั้นติดตามไปทุกหนทุกแห่ง จะเห็นได้จากการเซ่นไหว้เวลาจะดื่มสุรา จะรินสุราลงพื้น เรียกผีตายาย เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าแม่ธรณีมาดื่ม

ด้วยทุกครั้ง หรือเป็นการบอกกล่าวให้รับรู้เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษอีกประการหนึ่ง การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้โขนตาเป็นสิ่งที่ดี เพราะประเพณีเป็นตัวแทนของสังคม ชนบทให้รู้จักความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เป็นผลให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่ญาติและสังคมหมู่บ้าน ความเชื่อนี้จะคงอยู่กับสังคมสืบไป

1.2 เรื่องมหายัญ 5 ประการ

เรื่องดังกล่าวปรากฏในมหายัญทั้ง 5 ที่พราหมณ์จะต้องกระทำ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สองในหลักอาศรม 5 ประการ ของวิถีชีวิตพราหมณ์ พวกพราหมณ์ที่ดำรงสถานะเป็นคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน เมื่อแต่งงานมีครอบครัวและประกอบอาชีพการงานเลี้ยงตัวและครอบครัวได้แล้ว จะต้องบำเพ็ญมหายัญ 5 อย่าง คือ (พระมหาสุพจน์ คำน้อย, 2547) 1. พรหมยัญ คือ การทำพิธีกรรมด้วยการบริจาคมถักรัพย์แก่พราหมณ์ผู้มีหน้าที่ศึกษาและสอนคัมภีร์พระเวท 2. เทวยัญ คือ การทำพิธีกรรมบูชาบวงสรวงเทพเจ้าที่ตนนับถือ 3. ปิตุยัญ คือ การทำพิธีกรรมอุทิศแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว 4. ภูตยัญ คือ การทำพิธีกรรมแก้สัวโดยการเลี้ยงดูอย่างดี 5. มนุษยยัญ คือ การทำพิธีกรรมแก้มนุษย์ เช่น เลี้ยงดูต้อนรับแขกผู้มาเยือนให้ทานแก่คนไข้ใจ ไร้ที่พึ่ง มหายัญทั้ง 5 ประการ ของพราหมณ์นี้ กล่าวได้ว่ามีความคล้ายคลึงใกล้เคียงกับหลักคำสอนเรื่อง พิธีกรรมของทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ พิธีเทวยัญ มีความคล้ายคลึงกับ เทวตาพลี พิธีปิตุยัญ มีความคล้ายคลึงกับ บุพเพตพลี และพิธีมนุษย์ก็มีความคล้ายคลึงกับ อติถิพลีของพระพุทธศาสนา

1.3 พิธีสารทในคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ยุคโบราณได้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมมากมาย อาทิ ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมลอยบาป ความเชื่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเรื่องการบูชาอำนาจลี้ลับ ความเชื่อเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษ และพัฒนาการมาเป็นศาสนาพราหมณ์ในที่สุด พระพุทธศาสนาได้เกิดมาในยุคหลัง ต้องรับเอาคติความเชื่อ ประเพณีบางอย่างเข้าสู่ศาสนาของตน คติความเชื่อในพิธีกรรมต่างๆ ในประเพณีแซนโฎนตา มีความสอดคล้องกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตามลักษณะของพิธีกรรมบ้าง ลักษณะของคติความเชื่อบ้าง เมื่อจำแนกประเภทและขยายความแล้ว คติทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับประเพณีแซนโฎนตาของสุรินทร์ มี คติ ความเชื่อตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าคำสอนทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับประเพณีแซนโฎนตา กล่าวคือ พิธีกรวดน้ำ และการเรียกดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ผู้ที่ได้ตายไปแล้วนั้น ให้มารับส่วนบุญ และเครื่องเซ่นไหว้ สอดคล้องกับเรื่องการอุทิศส่วนบุญตามคติทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องยมบาล จะปล่อย เปเรต วิญญาณต่างๆ มารับส่วนบุญจากลูกหลาน ญาติพี่น้อง สอดคล้องกับกับเรื่องการรับส่วนบุญตามคติทางพระพุทธศาสนา ความ

เชื่อเรื่องการนำดอกไม้ ของหอม อาหาร ทรัพย์สินเงินทอง ของมีค่าต่างๆ มามอบให้ผู้มีพระคุณ สอดคล้องกับหลักการบูชาทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องการบูชา เช่น การบูชาพระพุทธรูป การเซ่นไหว้ผีปอบ ศาลพระภูมิและเจดีย์ที่บรรจุอัฐิของบรรพบุรุษในประเพณีโขนตาของจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องวัตถุที่ควรบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมสักการะบูชาบรรพบุรุษ และพระรัตนตรัยในประเพณีแซนโหม้นตาของจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับหลักการบูชาสังเวชนียสถาน ตามคติทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องการสาปแช่งของผีบรรพบุรุษและประสบเหตุเภทภัยต่างๆ เพราะความไม่รู้จักกตัญญูรู้คุณตามคติความเชื่อในประเพณีแซนโหม้นตาของจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับหลักความเชื่อเรื่องอบายภูมิ ตามคติทางพระพุทธศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เรื่องผีบรรพบุรุษ ในประเพณีแซนโหม้นตา สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องการปลุกฝังความกตัญญูตามคติของทางพระพุทธศาสนา การเซ่นไหว้ด้วยวัตถุสิ่งของการถวายทานแก่สมณพราหมณ์ สอดคล้องกับหลักการบริจาทตามคติทางพระพุทธศาสนา

2. คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม้นตา

ผู้วิจัยจะได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพิธีกรรมแซนโหม้นตา อันเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่ชาวจังหวัดสุรินทร์ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่มีคติความเชื่อที่ฝังแน่น ผู้วิจัยพบว่าคำสอนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏมีความเชื่อและพิธีกรรมแซนโหม้นตา ดังนี้

พบว่าผู้ที่ได้เข้าร่วมในพิธีกรรมแซนโหม้นตามีการรับรู้ต่อความเชื่อในประเพณี ได้แก่ ประเพณีแซนโหม้นตาได้แสดงให้เห็นถึงการเคารพต่อผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปและเป็นการแสดงถึงความกตัญญูตเวที มีความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคมนอกจากนั้นยังได้แสดงถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคม มีการปลุกฝังการให้และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีการได้สร้างความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นพิธีกรรมสืบทอดความเชื่อในเรื่องการบูชาผีบรรพบุรุษ ตลอดจนได้ทำให้พี่น้องญาติ ได้พบปะกัน

คำสอนที่ปรากฏในประเพณีแซนโหม้นตาจังหวัดสุรินทร์ที่ปรากฏในขณะการประกอบพิธีกรรม มีดังนี้

2.1 การอุทิศส่วนบุญ ประเพณีแซนโหม้นตาเป็นพิธีกรรมที่มีทั้งการบวงสรวง สังเวยจากผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นั้นได้รู้ถึงการ “แซน” หมายถึงการเซ่นไหว้ ตามบ้านเรือนที่เป็นผู้อาวุโสในตระกูล ซึ่งมีการเซ่นไหว้สังเวย เรียกให้ดวงวิญญาณบรรพบุรุษมารับเครื่องเซ่น โดยลำดับแรกจะมีการจุดธูปบอกกล่าว พระแม่ธรณี เจ้าที่ เจ้าทาง ผีบ้าน ผีเรือน ให้เปิดทางให้ดวงวิญญาณเดินทางเข้ามาในบ้านเพื่อรับการเซ่นสังเวยจากลูกหลาน

2.2 การบูชา คำสอนที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตา ผู้วิจัยนำเสนอการบูชาตามคติทางพระพุทธศาสนา ประการที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญมากและเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเชื่อในประเพณีแซนโฌนตานั้นได้นำเสนอคำสอนที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นถึงคุณธรรมที่ปรากฏและจะได้นำเอาคติการบูชาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตา

2.3 พลิกกรรม 5 ประการ ได้แก่ ญาติพลี คือการสงเคราะห์ญาติ อิตถิพลี หมายถึง การต้อนรับแขก ปุพพเปตพลี หมายถึง การทำบุญให้ผู้ล่วงลับ ราชพลี หมายถึง การบำรุงราชการ ด้วยการเสียภาษีอากร เทวตาพลี หมายถึง ถวายเทวดา คือ สักการะบำรุงหรือการทำบุญอุทิศสิ่งที่เคารพบูชาตามความเชื่อถือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

2.4 กตัญญูกตเวที ได้แก่ ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล ผู้มีความดี อุปการะต่อตนเป็นส่วนตัวอย่างหนึ่ง ความกตัญญูกตเวทีต่อบุคคล ผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ หรือ มีความดีเกื้อกูลแก่ส่วนร่วม เช่นพระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงแสดงความกตัญญูต่อพระพุทธเจ้า โดยฐานะที่ทรงประกาศธรรมยังหมู่ชน ให้ตั้งอยู่ในกุศลกัลยาณธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

2.5 สังคหัตถุ หมายถึง สังคหัตถุคำสอนทางพระพุทธศาสนา หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กันซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวกันไว้และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลกคือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจหลักยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้ มี 4 อย่าง คือ 1.ทาน คือ การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ 3. อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4. สมานัตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

ประเพณีแซนโฌนตา เป็นประเพณีที่แสดงความกตัญญูกตเวทีของลูกหลานที่มีต่อบรรพบุรุษทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และไม่มีชีวิตแล้ว จากการสัมภาษณ์กล่าวได้ว่า เมื่อถึงวันแซนโฌนตา ลูกหลานทั้งที่อยู่อยู่ไกลต่างต้องกลับมาเพื่อนำสิ่งของ ทรัพย์สินที่ตนหามาได้ นำมาให้พ่อแม่ญาติพี่น้องซึ่งถือได้ว่าเป็นการร่วมญาติเพื่อการแบ่งปันเมื่อญาติพี่น้องได้เห็นหน้ากันนั้นจะถามสารทุกข์ ปัญหาต่างๆ ตลอดถึงความเป็นอยู่ทางครอบครัว อันหนึ่งก็คือสามัคคีวงศ์ วงศ์ตระกูลจะยั่งยืนอยู่ได้ต้องมีการรำลึกถึงวงศ์ตระกูลมีจิตใจที่มั่นคง นานับถืออันเป็นสมาชิกหนึ่งของวงศ์ตระกูลด้วย

3. การบูรณาการประเพณีแซนโฌนตาเข้ากับหลักสูตร กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายถึงแนวทางการศึกษา ได้แก่หมวด 4 มาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 วรรค (1) มาตรา 24 วรรค (2)

สนับสนุนจัดการศึกษาแบบบูรณาการ โดยเฉพาะมาตรา 23 ได้ให้ความหมายไว้อย่างชัดเจนว่า “การศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณภาพและบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละรายวิชา” ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่สถานศึกษาควรเห็นความสำคัญและบุคลากรนั้นควรมีความรู้เกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการและสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้การสอนแบบบูรณาการมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ผู้วิจัยนำเสนอส่วนที่สำคัญๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างบูรณาการ คำว่า “บูรณาการ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Integration” แปลว่า การทำให้สมบูรณ์หรือการร่วมกันให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ บุณยะ,บุณยะ โดยความหมายนั้น แปลว่า ทำให้เต็ม,ซ่อมแซมนั่นเอง คำว่าบูรณาการ ก็คือ การทำให้สมบูรณ์ การนำหน่วยย่อยอันหนึ่งเข้าร่วมกับหน่วยย่อยอื่นๆ ภายในองค์กรรวม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ หรือ การนำเอาหน่วยย่อยๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์กรรวมหนึ่งเดียว ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว หลักการบูรณาการมี 3 ประการ ได้แก่ 1. มีหน่วยย่อย เป็นองค์ประกอบ ชิ้นส่วน อวัยวะ ชิ้น ระดับ ที่จะนำมารวมกัน 2.หน่วยย่อยเหล่านั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยง อิงอาศัยกันและกัน 3.เมื่อนำหน่วยย่อยเหล่านั้นมารวมกันแล้วก่อให้เกิดความครบถ้วน สมบูรณ์ กลมกลืน พอดี มีความสมดุล ความพอดีความสมบูรณ์แห่งการบูรณาการจะแสดงออกมาให้เห็นเป็นข้อสำคัญ 2 ประการ คือ 1.เมื่อเป็นองค์กรรวมแล้วองค์กรนั้นมีชีวิตชีวาดำเนินไปได้ด้วยดี 2. องค์กรรวมเกิดภาวะและคุณสมบัติของมันเอง ที่ต่างจากคุณสมบัติขององค์ประกอบทั้งหลาย เช่น รถยนต์ นาฬิกา เกิดจากองค์ประกอบต่างๆ รวมกันทำให้เกิดความสมดุล ดำเนินไปได้สำเร็จประโยชน์ด้วยดี คน เกิดจากองค์ประกอบของอวัยวะน้อยใหญ่ อายตนะ ธาตุ ชันธ์ห้า รวมกันเข้าและทำหน้าที่ได้อย่างสมดุลกลมกลืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) ในระบบการศึกษาเมื่อก่อนเรามีวิชาจริยศึกษาที่สอนในโรงเรียนเป็นวิชาหนึ่งต่างหาก เป็นการมองแยกส่วน แล้วต้องมีครูสอนวิชานี้โดยเฉพาะ ส่วนวิชาอื่น จะไม่พูดถึงเรื่อง คุณธรรม จริยธรรม เพราะจะบอกว่าฉันไม่เกี่ยว ฉันสอนวิชานี้ก็ต้องเอาตัววิชานี้ หรือ เก่งวิชานี้เท่านั้น เพราะเราไปเน้นถึงความชำนาญพิเศษ (Specialization) เพราะฉะนั้นวิชาที่เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องให้มีการบูรณาการให้มากที่สุดก็คือ วิชา ศิลธรรม จริยธรรม ที่มีความสอดคล้องกับประเพณีสารทฎฐา อันเป็นวัฒนธรรมเดิมที่มีหลักทั้งคุณธรรมจริยธรรม ที่สอดแทรก และมีคตินิยมที่ซ่อนอยู่ในคติความเชื่อและประเพณีดังกล่าวซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรบูรณาการ และเพิ่มหรือควรสอดแทรกคตินิยมที่อยู่ในประเพณี

สารทแผนภูมิตาเพื่อให้เด็กเกิดความรู้และความเข้าใจ เพื่อจะได้เกิดความรัก ความห่วงแหน ต่อไป

สรุป รายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงการบูรณาการ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อการบูรณาการ เป็นการบูรณาการวัฒนธรรมประเพณีแผนภูมิตาบูรณาการให้เข้ากับกลุ่ม สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มสาระภาษาไทย สาระการเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่นปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ให้จด บันทึกรายรับ- รายจ่ายซื้อของในการเช่นไหว้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ให้ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ ด้านประเพณีท้องถิ่น วันแผนภูมิตา กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษา พลานามัย ให้เลือกซื้อ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ กลุ่มสาระการงานอาชีพ (งานบ้าน) ให้ศึกษาอาหารคาวหวานและสาร บปรุงรส กลุ่มสาระการงานอาชีพ (งานประดิษฐ์) ให้ออกแบบ ผักกอกปราง และสรุป กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ให้ศึกษาประเพณีท้องถิ่นวันแผนภูมิตาและให้ฝึกเขียน คำ ประโยควັນแผนภูมิตา เป็นการบูรณาการประเพณีท้องถิ่นให้เข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาใน โรงเรียนเมืองสุรินทร์ที่มีการบูรณาการวันแผนภูมิตาให้เข้ากับหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์ในเรื่องประวัติวันแผนภูมิตา เพื่อการเรียนรู้พิธีกรรมก่อนการดำเนินงานในพิธี ในระหว่างดำเนินพิธี ลำดับ ขั้นตอน ศึกษาเครื่องเช่นไหว้ และสถานที่ที่จะทำการประกอบพิธี โดยการฝึกปฏิบัติ อ่าน เขียน ฟังและเล่า แสดงออกถึงความรู้ และเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี แผนภูมิตา และปฏิบัติได้ถูกต้อง แผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการ “วันแผนภูมิตา” มี สาระสำคัญของวัฒนธรรมและประเพณีไทย และแบบแผนเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนใน ชุมชนให้เกิดความรักความสามัคคี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้อยู่ และพึ่งพาอาศัยและเกิดความสำนึก ในการวัดผลประเมินผลนั้นสิ่งที่ต้องการวัด วิธีวัด เครื่องมือวัด เกณฑ์การผ่าน นั้นมีดังนี้ รู้และเข้าใจความเป็นมาของพิธีแผนภูมิตา เล่าความ เป็นมาของวันแผนภูมิตาได้อย่างเหมาะสม และเขียนแผนผังความคิดแสดงองค์ความรู้ เกี่ยวกับพิธีแผนภูมิตาได้ถูกต้อง วิธีวัด นั้น สังเกตพฤติกรรม ท างาน สังเกตพฤติกรรม รายบุคคล และนำเสนองาน และตรวจงาน เครื่องมือวัด ได้แก่แบบประเมิน สังเกต พฤติกรรมการทำงาน สังเกตพฤติกรรมรายบุคคล การนำเสนองานตรวจผลงาน ซึ่งการผ่านตาม กิจกรรมาบูรณาการวันแผนภูมิตานั้น เกณฑ์การผ่าน จะใช้การสังเกตการณ์โดยการทำงาน ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 80 แบบสังเกตพฤติกรรมรายบุคคลผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80แบบการ นำเสนอผลงานผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ซึ่งจะมีบันทึกผลหลังกระบวนการเรียนรู้ เช่น ผลการ เรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรค และจบลงที่ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไข

อภิปรายการวิจัย

บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตา กับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวสุรินทร์ จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษมาก กำเนิดและพัฒนารูปแบบของประเพณีแซนโฌนตาได้กำเนิดมาแต่โบราณ ผู้คนได้ประสบพบเจอความเชื่อและพิธีกรรมแซนโฌนตาบูชาบรรพบุรุษ มาตั้งแต่เด็กเล็กจนโตมาก็ยังเห็นพิธีกรรมเหล่านี้อยู่จนกระทั่งชาวสุรินทร์นั้นจะให้ความสำคัญมากกระทั่งจัดเป็นเทศกาลงานบุญใหญ่โตให้ความสำคัญจัดพิธีกรรมบวงสรวงบูชาบรรพบุรุษนี้เพราะมีความเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษนั้นยังคงรักษา คุ่มครองลูกหลานอยู่ทุกวัน ลูกหลานจำเป็นต้องมีการเซ่นไหว้บูชาบรรพบุรุษ และเมื่อถึงงานบุญสำคัญตามความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะวันแซนโฌนตาจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ มีความเชื่อว่ายมโลกจะปล่อยวิญญาณของบรรพบุรุษ ให้มารับส่วนบุญและให้มาเยี่ยมลูกหลานของตน บรรดาลูกหลานจำเป็นต้องแสดงความกตัญญูทวดเวทิต่อบรรพบุรุษด้วยการเซ่นสรวง บูชาและทำบุญอุทิศให้ตามความเชื่อ

คำสอนคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฌนตา ที่มีคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น การอุทิศส่วนบุญให้กับผู้ตาย บรรพบุรุษ การบูชา อาณิสสการบูชา และสิ่งที่ควรบูชาตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา พลัทธิกรรมให้ กตัญญูทวดเวทิตี คือ ต่อบุคคล ผู้มีความดี อุปการะต่อตน สังคหัตถ์ 4 ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผู้อื่นไว้หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ สรุปเป็นประเด็นหลักๆ จะเห็นได้ว่า การทำพิธีกรรมในประเพณีแซนโฌนตามีสาระสำคัญที่เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณธรรมที่ปรากฏอยู่ในประเพณีแซนโฌนตามีสาระสำคัญ คือ 1) การอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตายมุ่งประโยชน์ให้ผู้ล่วงลับไปแล้วนั้นให้รับส่วนบุญตามที่เราประสงค์ เพื่อที่บรรพบุรุษเหล่านั้นจะได้หลุดพ้นจากความหิวกระหาย 2) เป็นการแสดงความเคารพต่อ ดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ปูย่าตายายและญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิต ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะทำพิธีเซ่นไหว้ บูชาบวงสรวงลั่นทำบุญอุทิศไปให้และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จะบูชาด้วยเสื้อผ้าของมีค่าและของฝากเพื่อตอบแทนคุณในประเพณีด้วย คำสอนทางความเชื่อทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวนี้อาจสอดคล้องกับคติความเชื่อเรื่องความกตัญญูทวดเวทิตีในพิธีแซนโฌนตา ดังนี้

การบูรณาการกับหลักสูตรรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน หลักสูตรรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เป็นการบูรณาการคตินิยมทางพระพุทธศาสนาให้เข้ากับหลักสูตรรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ปรากฏในประเพณีแซนโฎนตาซึ่งเป็นวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ที่มีการอนุรักษ์ สืบสาน วัฒนธรรมประเพณีนี้ กระทั่งทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญในวัฒนธรรมประเพณีนี้จึงได้จัดกิจกรรม การเรียนรู้และจัดกิจกรรมในด้านต่างๆ ของประเพณีโฎนตาให้เข้าในหลักสูตรการศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยเป้าหมายความสำเร็จที่ตั้งไว้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรมพื้นฐาน และจิตสำนึกความเป็นไทย 2) ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 3) ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฎนตากับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการวิจัยเพื่อการบูรณาการคำสอนเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนที่ได้อ่านรู้ถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแล้ว ยังสามารถได้รับรู้ถึงคุณค่าที่อยู่ในความเชื่อและพิธีกรรมแซนโฎนตาอีกด้วยและยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกมากมาย หลายด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไปซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะประเด็นสำคัญดังนี้ 1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตอีสานใต้ที่มีนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเขมรและยึดถือปฏิบัติตามประเพณีสารทโฎนตาควรส่งเสริมบูรณาการประเพณีดังกล่าวให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ประเพณีให้เป็นมรดกของอนุชนสืบต่อไป รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมประเพณีสารทโฎนตาที่จัดในชุมชนทุกๆ ปี และ 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป การศึกษาเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการพัฒนาการความเชื่อเรื่องประเพณีสารทโฎนตาในจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ ว่ามีการพัฒนาการมาอย่างไร เหมือนหรือต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

ชมรมรักษ์ไหราศาสตร์ภาคพิธีกรรมบุรีรัมย์. (2554). ประเพณีแซนโฎนตา. เรียกใช้เมื่อ พฤษภาคม 2567 จาก <http://horaburiram.igetweb.com/index.phpmo=3&art=510813>.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). ชีวิตหนึ่งเท่านั้นสร้างชาติได้นั่นดี. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2547). การศึกษาวิเคราะห์คำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระอธิการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่). (2554). คติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือนสิบ (แซนโหม่งตา) ของจังหวัดสุรินทร์. ใน (วิทยานิพนธ์นี้พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สีมา อนุรักษ. (ม.ป.ป.). มรดกคนอีสานประเพณีและวิถีชีวิต. กรุงเทพมหานคร: หจก ซี แอนด์ เอ็น.
- สุเมธ เมธาวิทยากุล. (2532). สังกัปพิธีกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- สุเมธ คงสวัสดิ์. (2531). ความเชื่อของชาวบ้านพลวง ตำบลก้งแอน อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์. ใน (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.